

2017–2019 m. augalinio maisto produktų taršos kontrolės duomenys

Augalinio maisto taršos kontrolės tikslas – stebėti, vertinti ir valdyti pesticidų, mikotoksinų, sunkiųjų metalų, akrilamido, policiklinių aromatinių angliavandenilių (PAA), sunkiųjų metalų, 3-MCPD ir kitų teršalų liekanas augalinio maisto produktuose, užtikrinti užteršto maisto produktų, atlikus rizikos vertinimą ir nustatčius, kad produktas nesaugus, draudimą tiekti rinkai arba pašalinimą iš rinkos ir garantuoti, kaip įmanomą didesnę vartotojų apsaugą.

Planai parengti vadovaujantis Europos Sąjungos teisės aktais ir rekomendacinio pobūdžio dokumentais, kuriuos pateikia Europos Komisija, informacija gauta iš Valstybinės augalininkystės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos apie augintojus, naudojančius neregistruotas Lietuvos Respublikoje augalų apsaugos priemones, NMVRVI rizikos vertinimo rezultatais, skubiųjų pranešimų apie nesaugaus maisto ir pašarų tiekimą rinkai sistema (toliau – RASFF sistema) gautais pranešimais ir praėjusių metų vykdytos kontrolės gautais duomenimis.

lentelė 2017–2019 m. augalinio maisto produktų taršos kontrolės duomenys

	2017		2018		2019	
Teršalas	Planuota ištirti mėginių ų	Įvykdyta	Planuota ištirti mėginių	Įvykdyta	Planuota ištirti mėginių	Įvykdyta
Viso	796	796 (100 %)	817	833 (120 %)	820	809 (98,6 %)
Pesticidai	540	540	539	537	550	545
Glifosatas	42	42	42	57	50	45
Eruko rūgštis	4	4	4	4	4	4
Tropano alkaloidai	4	4	4	4	4	4
Δ⁹- tetrahidrokanabi nolis, jo pirmtakai ir kiti kanabinoidai	8	8	5	5	6	4
Sunkieji metalai	18	18	17	17	28	28
Mikotoksinai	88	88	93	93	22	22
Dioksinai ir PCB	4	4	2	2	2	2
Furanas	2	2	2	2	2	2
Akrilamidas	40	40	50	50	50	50
Nitratai	21	21	21	21	20	20
PAA	14	14	10	10	12	12

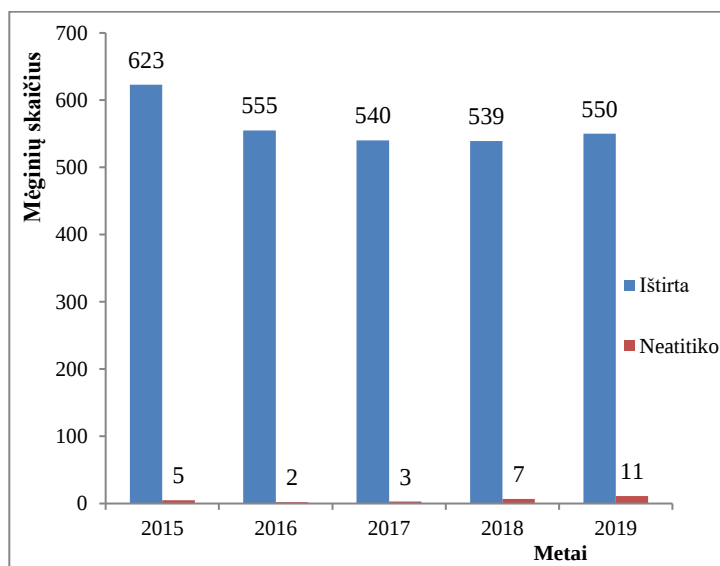
3-MCPD	4	4	4	4	6	6
Chloratas	7	7	7	7	netirta	
Alyvos angliavandeniliai	Netirta		20	20	20	20
NUSTATYTA NEATITIKIMŲ		8		10		18

Vertinant nuo 2016 m. kasmet didėja tiriamųjų maisto produktų mėginių skaičius bei teigiamų mėginių skaičius. Nuo 2016 m. teigiamų mėginių skaičius išaugo beveik 2 kartus.

2019 m. 644 mėginiuose teršalų nebuvo rasta. 18 mėginių teršalų kiekis neatitiko teisės aktuose nustatytų didžiausių leistinų kiekių: gruzdintose bulvėse – akrilamido lygis, pesticidų kiekis – petražolėse iš Gruzijos, špinatuose iš Italijos, greipfrutuose iš Turkijos, apelsinuose iš Egipto, lietuviškose ir moldoviškose slyvose, lenkiškuose pekino kopūstuose, mandarinuose ir greipfrutuose iš PAR, 2 lietuviškų krapų mėginiuose bei glifosato kiekis – grikių kruopose iš Lenkijos, Lietuvos (2 mėginiuose), Ukrainos (2 mėginiuose).

2019 m. ištirta 550 mėginių dėl pesticidų likučių. Nuo 2015 m. mėginių skaičius pesticidų nustatymui kito nežymiai, tačiau teigiamų mėginių skaičius išaugo beveik 2 kartus. Lyginant pagal produktus, tiek 2018 m., tiek ir 2019 m. pesticidų likučių viršijimai buvo nustatyti šviežiuose vaisiuose ir daržovėse, tačiau šiemet išaugo prieskoninių ir lapinių daržovių, kuriuose buvo nustatyti pesticidų likučių viršijimai mėginių skaičius. 2018 m. buvo nustatyta 1 lietuviškų krapų mėginyje, kai 2019 m. pesticidų likučių viršijančių DLK rasta 5 lapinių ir prieskoninių daržovių mėginiuose.

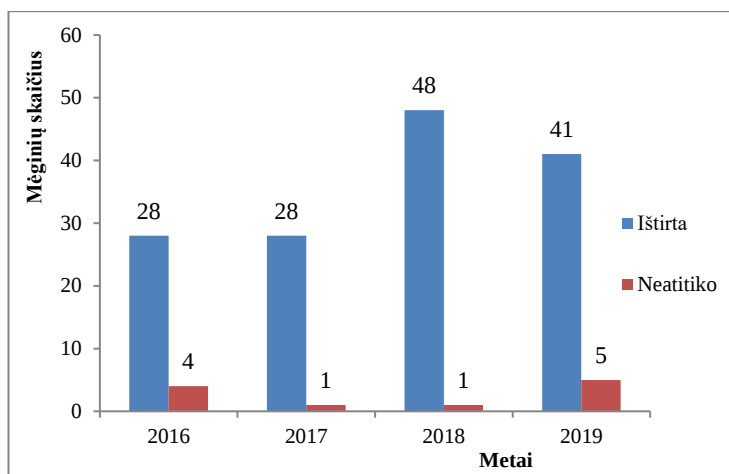
pav. 2015 -2019 m. pesticidų kontrolės maisto produktuose duomenys

2019 m. ištirti 45 grūdų ir jų produktų mėginiai dėl glifosato. Atrinkta 12 grūdų mėginių, iš pirminių gamintojų, ir 20 grūdų malybos produktų mėginių - iš rinkos, 13 – iš grūdų perdirbimo įmonių. 2019 m. didžiąją dalį (91 %) mėginių sudarė grikių mėginiai. 2018 m. rastas glifosato kiekis grikių kruopose, kurių kilmės šalis Rusija, siekė 0,4 mg/kg, kai Reglamento 396/2005 II priede nustatytas pesticido glifosato kiekis siekia 0,1 mg/kg. Kasmet išlieka aktuali glifosato grikiuose problema. Glifosato kontrolė grūduose atliekama nuo 2016 m. ir šio pesticido, viršijančio

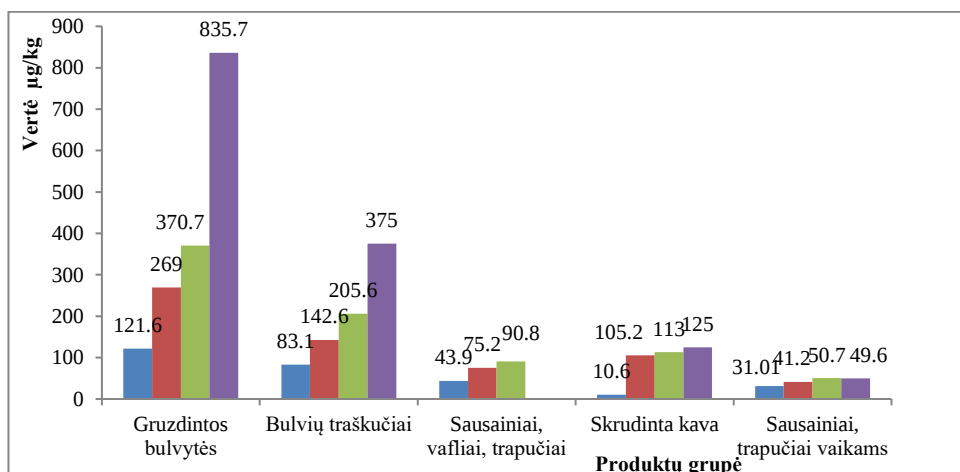
DLK aptinkama tik grikiuose, todėl kasmet yra vykdoma sustiprinta šio pesticido kontrolė grikiuose ir jų produktuose.

pav. Glifosato grikiuose 2016-2019 m. kontrolės duomenys

Ištirta 50 mėginių dėl akrilamido kiekio nustatymo: gruzdintos bulvytės, bulvių traškučiai, minkšta duona, malta kava, kavos pupelės, kavos pakaitalai, sausainiai, duoniukai, trapučiai, vafliai, dribsniai, perdirbti grūdiniai produktai mažiems vaikams ir kūdikiams. Nuo 2018 m. balandžio pradėjus taikyti Komisijos Reglamentą (ES) 2017/2158 kuriuo dėl akrilamido kiekio maisto produktuose mažinimo nustatomos akrilamido pavojaus mažinimo priemonės yra nustatyti tam tikri atskaitos lygiai atskiriems produktams. Vertinant aptiktus akrilamido kiekius maisto produktuose, tik 1 gruzdintų bulvyčių mėginyje, kuris buvo atrinktas iš kebabinės, akrilamido kiekis 1,5 karto viršijo Reglamente nustatytą atskaitos lygį, kai perdirbtuose grūdiniuose produktuose mažiems vaikams ir kūdikiams bei javainiuose akrilamido nerasta. Kituose tirtuose produktuose aptiktas akrilamido kiekis buvo 2 ir daugiau kartų mažesnis už atskaitos lygius.

pav. 2019 m. aptikti akrilamido kiekiai maisto produktuose

Apibendrinus, galima teigti, jog vis dar išlieka aktuali pesticidų problema. Pesticidų viršijančių DLK nustatoma ir Lietuvoje užaugintuose vaisiuose ir daržovėse, kas rodo, jog Lietuvos ūkininkai ne visuomet tinkamai naudoja augalų apsaugos produktus, laikydamiesi jų instrukcijose nustatytų sąlygų. 2019 m. nežymiai išaugo lyginant su 2018 m. atvejų, kuomet atliekant valstybinę kontrolę pesticidų likučiai, viršijantys DLK būtų nustatyti lietuviškuose vaisiuose ir daržovėse. Todėl labai svarbu didinti Lietuvos ūkininkų sąmoningumą dėl tinkamo augalų apsaugos produktų

naudojimo, jog šie būtų naudojami laikantis griežtų jų naudojimo taisyklių ir bendradarbiauti su Valstybine augalininkystės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos.